

III. Западната долменова група завзема пространството на запад от бившия пограничен гребенъ и Главанския рътъ до рѣкитѣ Сазлия и Марица.

На пограничния гребенъ се намиратъ долмени на върха Махя-баиръ (Пам. 22) и на ю.-з. поли на върха (Бонч. 688), на Берекетъ-баиръ (Бонч. 687-8) ¹⁾ на Узунъ-баба (Бонч. 689) и до разваленото село Юсебеглий (Бонч. 690). На Сакарския гребенъ и неговитѣ близки склонове въ землището на с. Салихлеръ има долмени въ разни мѣстности (Бонч. 693), въ с. Бунарчево и около него (Бонч. 689), ²⁾ на с.-и. отъ с. Саранли (Ешмеджикъ, Бонч. 690) и на ю.-и. отъ сжщото село (Бонч. 609—690).

По разклоненията, които се отцепватъ отъ Главанския рътъ и пограничния гребенъ къмъ западъ и юго-западъ се намиратъ долмени: На рѣта между рѣкитѣ Калфакъойска и Коюнли-дере, най-западниятъ въ Шабанъ-кория (Бонч. 687).

На Текенския рътъ на ю.-з. отъ в. Теке-баиръ (422 м.) въ м. Дженкери и Юрени (Бонч. 692) и по разклоненията на рѣта въ м. Елекча (Бонч. 692). Капаклийка (Бонч. 691) до римския пѣтъ (Бонч. 692 3) и групитѣ на югъ и юго-изтокъ отъ с. Салихлеръ (Бонч. 692) ³⁾.

По рѣтоветѣ на западъ отъ Махя-дере (Махба д.) се намиратъ долмени въ м. Узунъ-бахча (Бонч. 691), Канъклѣкъ (Бонч. 691) и по рѣтоветѣ, които се спускатъ отъ Главанския рътъ между горнитѣ рѣчки на сжщата рѣка: на Голѣмъ рътъ (Бонч. 688) до пѣтеката Бунарчево — Салихлеръ (Бонч. 688-9) и въ с. Гюдюлери ⁴⁾ и около него (Бонч. 688-9).

На рѣта надъ лѣвия брѣгъ на горното течение на р. Хаджикъойската рѣка има долмени до пѣтя Саранлий — Бунарчево (Бонч. 689) и въ м. Капаклийка (Бонч. 691).

IV. Южната долменова група се пада въ бившата турска територия.

¹⁾ Недалеко на югъ отъ кръстопѣтя Кауръ-аланъ въ Гюдюлери и Бунарчево има долменъ съ изгледъ къмъ Дервишъ-тепе. Главната камара (1.5 × 1.6 м.) безъ задната плоча; входътъ е 0.5 м. широкъ, въ предната плоча, горе наклонено сѣчена Предната камара 1.5 × 1.2 м. съ входъ отъ югъ. Оградата правоугълна съ насипъ до 1.6 м. високъ.

²⁾ На ю.-з. край на с. Бунарчево има долменъ отъ 3 много груби плочи (безъ западната) съ покривна плоча (2 × 1.25 м.), безъ насипъ. Около долмена е заградено мѣстото, въ което се събиратъ селянитѣ, когато се пие „благо“ (младо) вино. Попѣтъ полага върху долмена, който служи за маса, вода и съ нея следъ молитвата рѣси присѣжествуващитѣ, които после сѣдатъ по камънитѣ на оградата, пиятъ виното и ядатъ.

³⁾ По предание е имало много долмени въ Текенския рътъ до р. Марица въ околността на с. Шишманово (Хасобасъ) и на югъ отъ с. Сюлеменчево; тѣ сж образували връзка между Сакарскитѣ съ Родопскитѣ долмени.

⁴⁾ Въ северния край на с. Гюдюлери видѣхме една „пещерка“ отъ 3 плочи безъ покривенъ камѣкъ, употребена за кочина, отворена къмъ югъ.